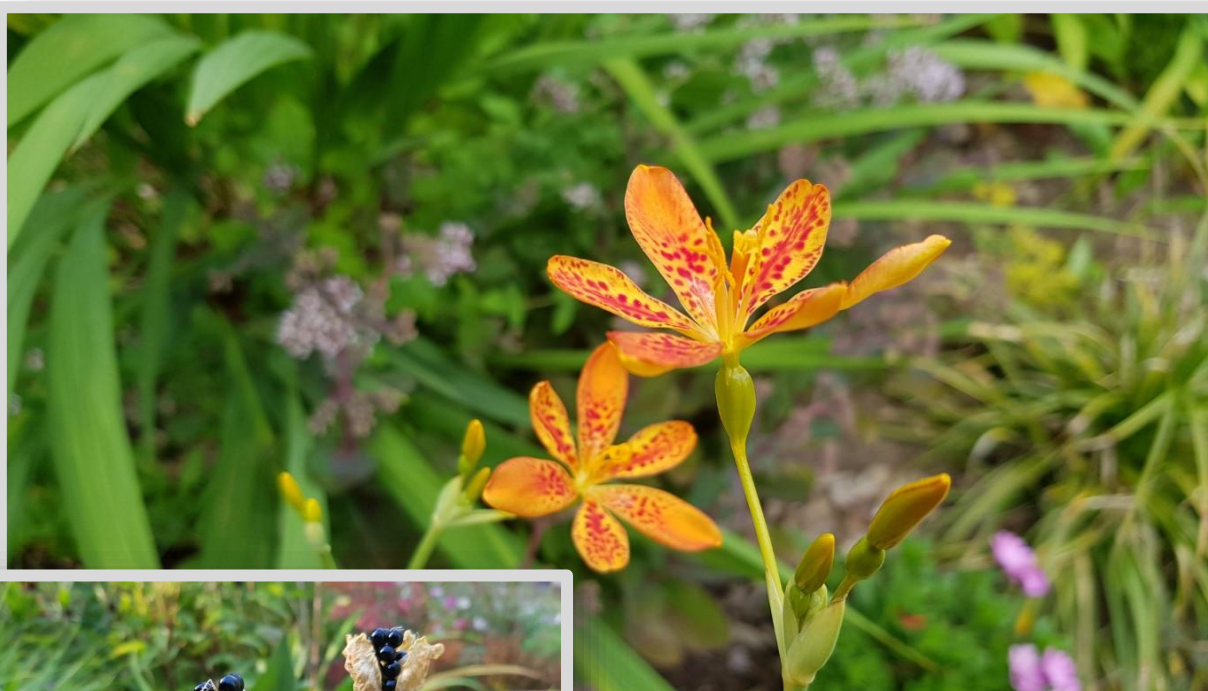

Iris domestica

Foto's: Piet Kok

Nomenclatuur/etymologie

De soort *Iris domestica* werd voorheen breed erkend onder de naam *Belamcanda chinensis*. Op basis van recent moleculair DNA-onderzoek is de soort in 2005

overgeheveld naar het geslacht *Iris*. De geslachtsnaam *Iris* is afgeleid van het Griekse woord voor 'regenboog', een verwijzing naar de enorme verscheidenheid aan bloemkleuren binnen dit geslacht. De soortnaam *domestica* betekent 'huiselijk' of 'gecultiveerd', wat de lange geschiedenis van de plant als sier- en medicinale plant in Azië weerspiegelt. De Engelse en soms ook Nederlandse volksnamen, 'blackberry lily' en 'leopard lily' (luipaardlelie), verwijzen respectievelijk naar de trossen glanzend zwarte zaden na de bloei en de gevlekte bloemen.

Taxonomie

De plant is een rhizomateuze vaste plant en behoort tot de grote Lissenfamilie. De herclassificatie naar het geslacht *Iris* werd noodzakelijk geacht om een monofyletische (natuurlijke) indeling van de plantengroepen binnen de Iridaceae te behouden.

- *Rijk*: Plantae
- *Orde*: Asparagales
- *Familie*: Iridaceae (Lissenfamilie)
- *Geslacht*: *Iris*
- *Soort*: *I. domestica*

Synoniemen

Vanwege de recente taxonomische verschuiving kent *Iris domestica* een prominent en algemeen gebruikt synoniem, namelijk *Belamcanda chinensis* (Linnaeus) de Candolle. Andere historische synoniemen omvatten onder meer *Ixia chinensis* Linnaeus, *Pardanthus chinensis* (Linnaeus) Ker Gawler, en *Moraea chinensis* (Linnaeus) Thunberg.

Variëteiten en cultivars

Hoewel de wilde vorm voorkomt, is er een populaire cultivar beschikbaar, namelijk *Iris domestica* 'Hello Yellow'. Zoals de naam al aangeeft, onderscheidt deze zich door heldere, goudgele bloemen zonder de kenmerkende rode vlekken van de botanische soort, en is deze selectie vaak compacter in groei.

Familie

De soort is ingedeeld in de Iridaceae, oftewel de Lissenfamilie. Deze familie kenmerkt zich door de aanwezigheid van rizomen of bollen als ondergrondse opslagorganen en meestal zwaardvormige bladeren in een waaierachtige schikking.

Hoogte

Iris domestica is een middelgrote plant. De hoogte van de bladeren en de bloemstengels varieert, maar in cultuur wordt de plant doorgaans tussen de 0,6 en 1 meter hoog. De bloemstengels zijn slank en steken boven het bladerdek uit.

Bloemkleur

De typische botanische vorm heeft oranje tot oranjerood gekleurde bloemen die rijk zijn bespikkeld met donkerrode stippen of vlekken, wat de volksnaam 'luipaardlelie' verklaart. De bloemen zijn zo'n 4 tot 5 centimeter in doorsnee en de bloemblaadjes (*perianth segmenten*) zijn gelijk van vorm en grootte. Elke bloem bloeit meestal slechts één dag, maar de plant produceert een constante opeenvolging van bloemen gedurende de bloeiperiode.

Bladkleur

Het blad is zwaardvormig, breed en heeft een middengroene kleur. De bladeren groeien in de karakteristieke, afgeplatte waaivorm direct uit de wortelstok (*rhizoom*), vergelijkbaar met de baardiris (*Iris germanica*). Het blad is over het algemeen bladverliezend, hoewel het in zeer milde klimaten langer kan blijven staan.

Bloeiperiode

De bloeiperiode valt in de zomer, van juli tot augustus. De plant is een welkome toevoeging in de nazomerborder, aangezien de bloemen vaak verschijnen wanneer veel andere vaste planten al zijn uitgebloeid.

Standplaats

De plant gedijt het beste op een zonnige plek, maar kan ook lichte schaduw verdragen, hoewel de bloei in de volle zon het rijkst is. De bodem moet goed doorlatend zijn, bij voorkeur een gemiddelde, humusrijke tuingrond. Slecht gedraineerde grond, vooral in de winter, kan fataal zijn voor de rizomen. Eenmaal gevestigd is de plant redelijk droogtetolerant.

Herkomst

Iris domestica is van nature inheems in Oost-Azië. Het oorspronkelijke verspreidingsgebied strekt zich uit over China, Japan, Korea, de Himalaya en de Filipijnen. Het is een plant die vaak in graslanden, weilanden en open bosranden groeit.

Soort gewas

Het is een rhizomateuze, kruidachtige vaste plant (*perennial*). Het is een relatief kortlevende vaste plant, maar kan zichzelf in de tuin handhaven door middel van uitzaaiing.

Vermeerderingswijze

De plant kan gemakkelijk worden vermeerderd door zaad, dat in het voorjaar in een koude bak kan worden gezaaid. Daarnaast is delen van de ondergrondse wortelstokken (*rhizomen*) in het voorjaar een effectieve manier om de plant te vermeerderen.

Klimaatzone

Iris domestica is een relatief winterharde soort, met een geschatte winterhardheid tot USDA-zone 5. Dit betekent dat de plant in veel gematigde klimaten kan overleven, mits de drainage in de winter voldoende is. De plant kan temperaturen tot ongeveer -15°C verdragen.

Insecten

De bloemen bieden nectar en stuifmeel en trekken daardoor diverse insecten aan, waaronder bijen en vlinders. De plant is zelf niet erg gevoelig voor ziekten, maar de rizomen kunnen soms worden aangetast door de larven van de irisboorder (*Macronoctua onusta*) en bladeren kunnen beschadigd worden door slakken en trips.

Voorzitter: voorzitter.nrv@gmail.com

Website: nrvwebsite.nl

Secretariaat: secretariaat.nrv@gmail.com

Facebook: <https://www.facebook.com/groups/505404964892414>

Webmaster: webmasternrv@gmail.com

Bronvermelding

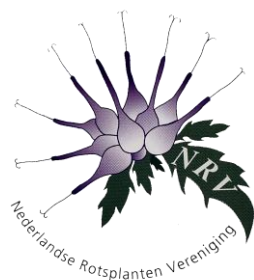
https://en.wikipedia.org/wiki/Iris_domestica

<http://www.missouribotanicalgarden.org/PlantFinder/PlantFinderDetails.aspx?kempercode=b690>

<https://www.rhs.org.uk/plants/253163/iris-domestica/details>

<https://tropical.theferns.info/viewtropical.php?id=Iris+domestica>

<https://hort.extension.wisc.edu/articles/blackberry-lily-belamcanda-chinensis-or-iris-domestica/>

Samenvatting

Onderwerp	Resultaat
Nomenclatuur/etymologie	<i>Iris</i> (regenboog); <i>domestica</i> (huiselijk/gecultiveerd). Voorheen <i>Belamcanda chinensis</i>
Taxonomie	<i>Rijk:</i> Plantae, <i>Orde:</i> Asparagales, <i>Familie:</i> Iridaceae, <i>Geslacht:</i> <i>Iris</i> , <i>Soort:</i> <i>I. domestica</i>
Synoniemen	<i>Belamcanda chinensis</i> (meest gangbare), <i>Ixia chinensis</i> , <i>Pardanthus chinensis</i>
Variëteiten en cultivars	<i>Iris domestica</i> 'Hello Yellow' (goudgele bloem)
Familie	Iridaceae (Lissenfamilie)
Hoogte	0,6 tot 1 meter
Bloemkleur	Oranje tot oranjerood met donkerrode vlekken (gevekt)
Bladkleur	Middengroen, zwaardvormig, in waaier
Bloeiperiode	Juli tot augustus (nazomer)
Standplaats	Volle zon tot lichte schaduw, goed gedraineerde, humusrijke grond
Herkomst	Oost-Azië (China, Japan, Korea, Himalaya, Filipijnen)
Soort gewas	Rhizomateuze, kruidachtige vaste plant (<i>perennial</i>), relatief kortlevend
Vermeerderingswijze	Zaaien in voorjaar, delen van rizomen in voorjaar
Klimaatzone	Winterhard tot USDA Zone 5 (ca. -15°C), vereist goede drainage
Insecten	Trekt bijen en vlinders aan, rizomen gevoelig voor irisboorder